

BLOC 2 – ESPÈCIES AUTÒCTONES

qui viu als rius mediterranis?

Associació la Sorellona

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
**Departament d'Acció Climàtica,
Alimentació i Agenda Rural**

QUI VIU ALS RIUS MEDITERRANIS?

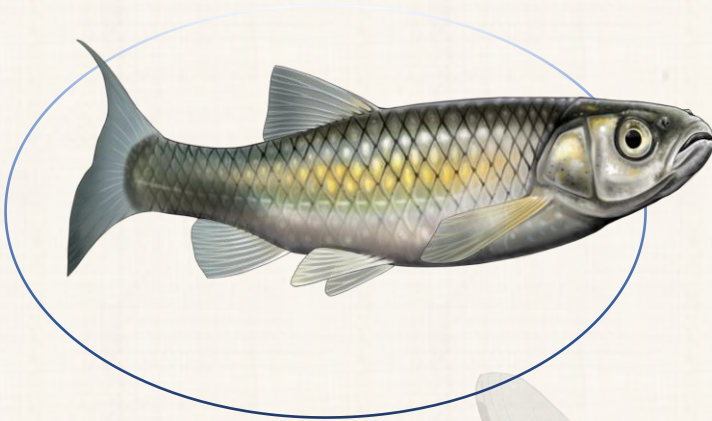
Tot i ser un hàbitat molt inestable, moltes espècies s'han adaptat a aquestes condicions

QUI VIU ALS RIUS MEDITERRANIS?

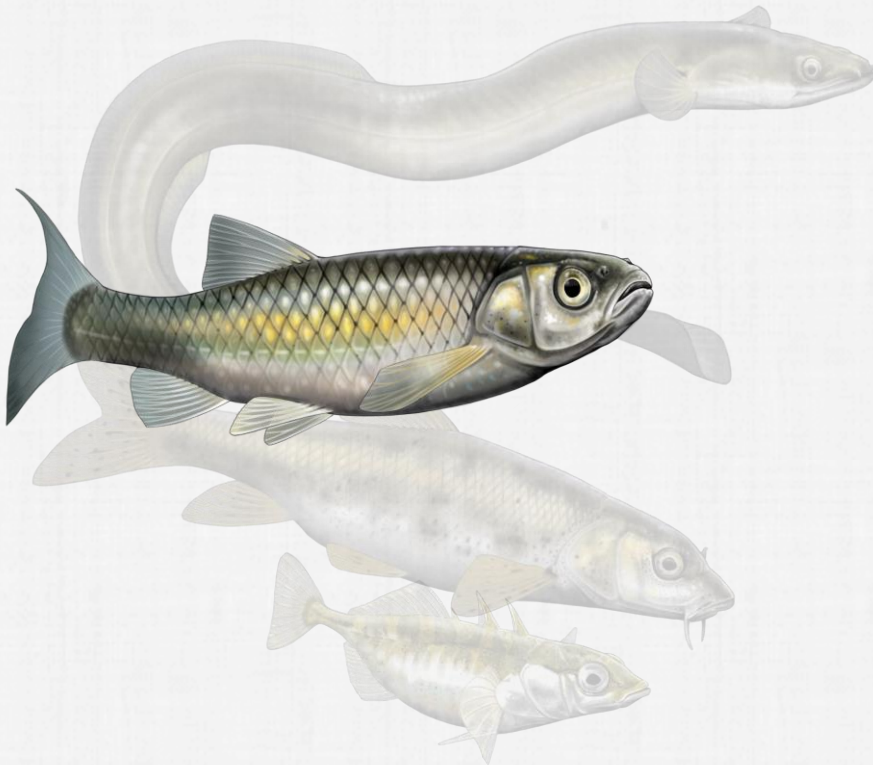
Tot i ser un hàbitat molt inestable, moltes espècies s'han adaptat a aquestes condicions

Algunes espècies de peixos s'han adaptat a viure en aquests ambients, desenvolupat estratègies per a resistir les riuades i les sequeres estivals.

ELS PEIXOS

Bagra – *Squalius laietanus*

Coloració amb reflexes platejats i daurats, fosca al dors i clara al ventre.

Neda a una alçada mitjana de la columna d'aigua, sovint allunyada del fons.

Pot arribar als **40 cm** de llargada, tot i que sovint s'observen exemplars més petits

ELS PEIXOS

Barb de muntanya – *Barbus meridionalis*

Coloració bruna amb un tacat fosc més o menys extens que inclou les aletes.

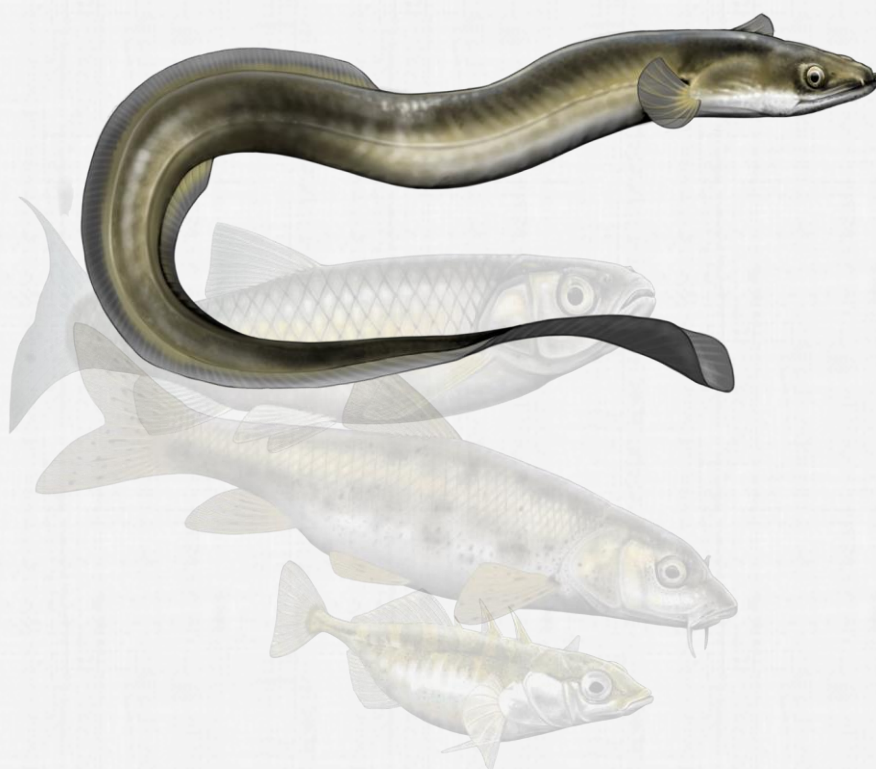
Busca el seu aliment, petits invertebrats, al fons del riu. Per a fer-ho utilitza els **barbillons** que té vora la boca i que li donen nom

Pot arribar a uns **20-25 cm** de llargada

ELS PEIXOS

Anguila – *Anguilla anguilla*

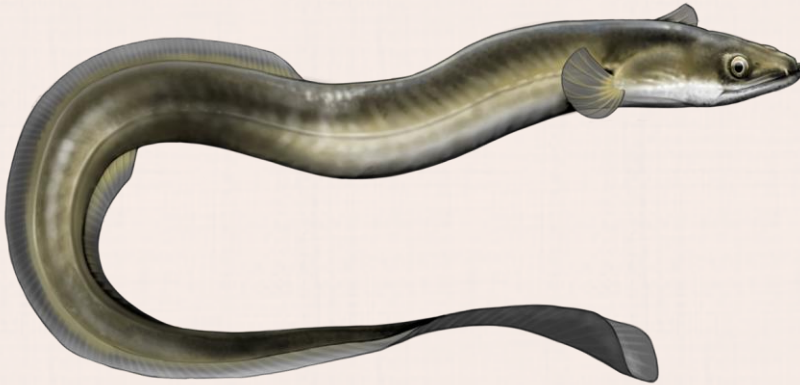
Inconfusible!

És nocturna i acostuma a passar el dia enterrada al fons

Pot arribar medir al voltant d'**1 m**, tot i que sovint s'observen exemplars més petits

ELS PEIXOS

Problemàtiques de conservació: el cas de l'anguila

L'anguila, tot i que passa la vida als nostres rius, únicament es reproduïx en una zona de l'Oceà Atlàntic anomenada Mar dels Sargassos

La construcció de **preses i rescloses** l'impedeix completar el seu cicle: les anguilles adultes no poden tornar al mar i els juvenils no poden remuntar el riu

Això es suma a altres factors, com l'excés de captures amb finalitats de consum o comercials.

Es considera que es troba **en perill crític d'extinció**

ELS PEIXOS

Espinós – *Gasterosteus aculeatus*

Dors marronós amb les parts inferiors platejades. A la primavera, el mascle agafa tons blavosos al dors i taronges/vermells a la cara, gola i parts inferiors de la meitat anterior.

Mida petita, sovint de **6-7 cm.**

ELS PEIXOS

Espinós – *Gasterosteus aculeatus*

A la primavera, el mascle d'espínós construeix un **niu** amb vegetació aquàtica.

Un cop la femella hi ha post els ous, els vigila i ventila amb les aletes fins la seva eclosió

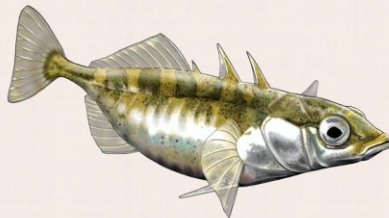

ELS PEIXOS

Problemàtiques de conservació: el cas de l'espínós

L'espínós ha patit una important regressió en les darreres dècades, extingint-se de quasi tota la costa mediterrània de la Península Ibèrica. Les darreres poblacions es mantenen a diversos rius gironins i, en menor mesura, al Delta de l'Ebre.

A Catalunya es troba **en perill d'extinció**

El seu cas és una bona representació de les problemàtiques que es repeteixen en la majoria dels nostres rius:

- Espècies exòtiques invasores
- Barreres fluvials (preses i rescloses)
- Manca de qualitat de l'aigua
- Pèrdua de l'estructura i vegetació de la llera
- Assecament de refugis estivals

...

ELS PEIXOS

Problemàtiques de conservació: el cas de l'espínós

Des de l'Associació La Sorellona es duen a terme algunes actuacions per a protegir aquesta espècie i els seus hàbitats, en el marc del Projecte Escanyagats

Divulgació

Reproducció en
nuclis ex-situ
(basses en custòdia)
i alliberament al
medi natural

Enfondiment i
restauració de
gorgs per a actuar
de refugis estivals

QUI VIU ALS RIUS MEDITERRANIS?

Tot i ser un hàbitat molt inestable, moltes espècies s'han adaptat a aquestes condicions

Molts animals, com els amfibis i un gran nombre de macroinvertebrats, són terrestres en la seva etapa adulta però depenen de l'aigua pel desenvolupament dels ous i les larves.

Els rius mediterranis, amb menys depredadors que les masses d'aigua més grans i estables, mostren una alta diversitat d'aquests grups

ELS AMFIBIS

Molts dels nostres amfibis es reproduïxen en masses d'aigua calmades i temporals. Les rieres mediterrànies ben conservades els ofereixen un bon hàbitat.

Gripau d'esperons –
Pelobates cultripes

Tritó verd – *Triturus marmoratus*

Reineta – *Hyla meridionalis*

Granoteta de punts –
Pelodytes punctatus

Altres: gripau comú, tòtil, granota verda, tritó palmat, salamandra...

ELS MACROINVERTEBRATS

Els macroinvertebrats aquàtics són una peça clau en les xarxes tròfiques dels ambients d'aigua dolça.

La seva diversitat és enorme i van des d'un bon ventall d'animalons en forma de cuc fins a insectes grossos i vistosos com escarabats, barquers, tricòpters, efímeres, espiadimonis...

Problemàtiques de conservació:

el cas de les nàiades

Durant la fase larvària, aquestes bivalves requereixen hostatjar-se sobre un peix per a completar el seu desenvolupament. Generalment presenten vincles estrets amb unes poques espècies autòctones, així que es veuen perjudicades de retruc per la davallada d'aquestes. Altres factors, com el canvi del règim hidrològic, també contribueixen a la seva situació d'amenaça.

Unio mancus

L'espiadimonis de fanal (*Aeshna cyanea*) és un dels molts odonats que podem trobar als nostres cursos fluvials

ELS MACROINVERTEBRATS

La resposta dels macroinvertebrats a les perturbacions del medi varia segons l'espècie o el grup, generant un gradient de menor a major tolerància.

Això, sumat a la seva abundància, els converteix en perfectes **BIOINDICADORS**

La presència d'unes o altres espècies ens indica, per exemple, la qualitat de l'aigua.

Una comunitat conformada únicament per espècies molt tolerants a la contaminació és sinònim d'una baixa qualitat.

Per contra, si apareixen espècies amb un rang de tolerància estret estarem davant d'un riu amb baixos nivells de contaminació

QUI VIU ALS RIUS MEDITERRANIS?

Tot i ser un hàbitat molt inestable, moltes espècies s'han adaptat a aquestes condicions

Els amfibis no són els únics vertebrats de costums semiaquàtics. Alguns rèptils, mamífers i ocells també troben a l'aigua la seva font d'aliment.

El blauet (*Alcedo atthis*) és un pescador típic dels nostres rius

Rèptils: serp d'aigua, serp de collaret, tortuga de rierol, tortuga d'estany

Serp d'aigua (*Natrix maura*)

Mamífers: llúdriga, mussaranya d'aigua ibèrica/europea, turó

Ocells: blauet, polla d'aigua, ànec collverd, cuereta torrentera, corriol petit, ardeids (bernats, agrons i martinets)...

QUI VIU ALS RIUS MEDITERRANIS?

Tot i ser un hàbitat molt inestable, moltes espècies s'han adaptat a aquestes condicions

Algunes plantes aquàtiques habiten en aquests ambients

Callitriche stagnalis

Harry Rose (Wikimedia Commons)

La vegetació de ribera està adaptada a les riuades i recolonitza ràpidament els codolars que aquestes creen. La comunitat és molt dinàmica, ja que es veu afectada per aquesta pertorbació de forma recurrent.

Freixe de fulla estreta (*Fraxinus angustifolia*)

QUI VIU ALS RIUS MEDITERRANIS?

Tot i ser un hàbitat molt inestable, moltes espècies s'han adaptat a aquestes condicions

El bosc de ribera juga un paper fonamental en minimitzar l'impacte de les riuades. L'estructura vegetal de la plana d'inundació del riu absorbeix i frena la força de la corrent i l'arrossegament de sediment.

Saulic (*Salix purpurea*)

Quan eliminem la vegetació de ribera i/o canalitzem el riu ens perjudiquem a nosaltres mateixos. En cas de crescuda del riu, l'aigua assoleix una força i velocitat molt major i és més probable que provoqui danys en infraestructures, edificacions i conreus.

QUI VIU ALS RIUS MEDITERRANIS?

Tot i ser un hàbitat molt inestable, moltes espècies s'han adaptat a aquestes condicions

Les riberes presenten, en poc espai, vegetació de diverses formes i alçades i molts microhàbitats diferents. A més, la presència d'aigua suposa un atractiu per la fauna terrestre. Això fa que siguin un focus de biodiversitat no només per a espècies aquàtiques si no també per altres grups.

Molts vertebrats terrestres utilitzen la vegetació de ribera com a corredor per a desplaçar-se.

La continuïtat d'aquests corredors contribueix a mantenir bona **connectivitat longitudinal**, en aquest cas fora del medi aquàtic.

Quan es tala o es degrada el bosc de ribera es trenca aquesta funcionalitat

